

**ZAŠTITA DIVLJE FAUNE U
ZAKONODAVSTVU I PRAKSI
CRNE GORE**

**ZAŠTITA DIVLJE FAUNE U
ZAKONODAVSTVU I PRAKSI
CRNE GORE**

Zaštita divlje faune u zakonodavstvu i praksi Crne Gore sa pregledom tužilačko-sudske i inspekcijsko-prekršajne prakse u periodu od 2013-2018.

Izdavač: Centar za zaštitu i proučavanje ptica (CZIP)

Autor: Jana Iković (ikovic.jana@gmail.com)

Dizajn: Bojan Tešić

Tiraž: 50 primjeraka

Štampa: Studio Mouse

CIP – Katalogizacija u publikaciji

Nacionalna biblioteka Crne Gore, Cetinje

ISBN 978-9940-778-00-2

COBISS.CG-ID 394462672

Umnožavanje ovog dokumenta ili njegovih djelova u bilo kom obliku, kao i distribucija nisu dozvoljeni bez prethodnog pisanog odobrenja izdavača.

PREDGOVOR

Dokument u nastavku obuhvata prikaz postojećih zakonskih propisa u oblasti zaštite divlje faune u Crnoj Gori, a posebno u odnosu na problematiku lova. Kao pokazatelj postojećih zakonskih rješenja predstavljen je prikaz tužilačko-sudske i inspeksijsko-prekršajne prakse u periodu 2013-2018. godine.

Osim ovog, dokument ima za cilj sveobuhvatnu analizu zakonodavne usklađenosti sa EU propisima u oblasti lova i odredbama koje su kreirane u cilju suzbijanja krivolova. Analiza ima za cilj da posluži kao bazni dokument za dalje zagovaranje i kreiranje kampanje kako bi se skrenula pažnja na problematiku krivolova i slabosti inspeksijskih organa, kao i na eventualni izostanak harmonizacije u propisima koji uređuju oblast lovstva.

Nadamo se da ovaj dokument može poslužiti i Centru za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu.

UVOD

Životna sredina je skup prirodnih i stvorenih vrijednosti čiji kompleksni međusobni odnosi čine okruženje, odnosno prostor i uslove za život. Čini je svijet prirode (biljke, životinje, zemljište, vazduh i voda), koji je postojao milijardama godina prije čovjeka, i svijet objekata, predmeta i institucija koje je čovjek sam izgradio. Prema tome, neizostavni element životne sredine su životinje, odnosno divlja fauna.

Ustavom proklamovana kao ekološka država, Crna Gora, svojim krovnim dokumentom propisuje pravo na zdravu životnu sredinu, te dužnost svakog, a posebno države da čuva i unaprjeđuje životnu sredinu.¹

Divlja fauna u Crnoj Gori, štiti se nizom domaćih propisa, ali i izvorima međunarodnog prava (koji shodno čl. 9 Ustava Crne Gore imaju primat nad domaćim zakonodavstvom, odnosno obavezu primjene kada odnose uređuju drugačije od unutrašnjeg pravnog poretka).

Metodološki pristup ovog rada podrazumijeva predstavljanje propisa nacionalnog zakonodavstva te njihove primjene kroz sudsku praksu, i u konačnom poređenju usklađenosti sa međunarodnim aktima.

Od 30 (trideset) krivičnih djela sadržanih u glavi XXV Krivičnog zakonika Crne Gore (*KRIVIČNA DJELA PROTIV ŽIVOTNE SREDINE I UREĐENJA PROSTORA*), divlja fauna direktno se štiti sa 4 krivična djela:

- čl. 309 Ubijanje i mučenje životinja;
- čl. 312 Iznošenje i unošenje zaštićenog prirodnog dobra i posebno zaštićene biljke i životinje i trgovanje njima;
- čl. 325 Nezakonit lov i
- čl. 326 Nezakonit ribolov.²

Zaštita divljoj fauni pruža se i pojedinačnim odredbama:

- Zakona o zaštiti prirode;³
- Zakona o nacionalnim parkovima;⁴
- Zakona o divljači i lovstvu;⁵
- Zakona o zaštiti dobrobiti životinja;⁶
- Zakona o slatkovodnom ribarstvu i akvakulturi;⁷

¹ Ustav Crne Gore (čl. 1, 23) ("Sl. list CG", br. 1/07 i 38/13 - Amandmani I-XVI)

² Krivični zakonik Crne Gore ("Sl. list RCG", br. 70/03, 13/04, 47/06 i "Sl. list CG", br. 40/08, 25/10, 32/11, 64/11 - dr z, 40/13, 56/13, 14/15 42/15 58/15 - dr z, 44/17 i 49/18.)

³ Zakon o zaštiti prirode ("Sl. list CG", br. 54/16 i 18/19 - dr z)

⁴ Zakon o nacionalnim parkovima ("Sl. list CG", br. 28/14 u 39/16)

⁵ Zakon o divljači i lovstvu ("Sl. list CG", br. 52/08, 40/11 - dr z i 48/15)

⁶ Zakon o zaštiti dobrobiti životinja ("Sl. list CG", br. 14/08, 40/11 - dr z i 47/15)

⁷ Zakon o slatkovodnom ribarstvu i akvakulturi ("Sl. list CG", br. 17/18)

- Zakona o morskome ribarstvu i marikulturi,⁸
- kao i nizom podzakonskih akata među kojima posebno:
- Rješenje o stavljanju pod zaštitu pojedinih biljnih i životinjskih vrsta;⁹
  - Pravilnik o lovnim sezonama...¹⁰

Obim problematike i pojedinačnih propisa, izuzeo je iz ove analize mogućnost sveobuhvatne analize kompletnih domaćih i međunarodnih propisa, pa će rad biti fokusiran na *suvozemnu* faunu, i to posebno u odnosu na problematiku (krivo)lova u širem smislu.

Od ratifikovanih međunarodnih propisa iz ove oblasti, poseban fokus dali smo usklađenosti nacionalnog zakonodavstva sa Direktivom o očuvanju divljih ptica¹¹; Direktivom o očuvanju prirodnih staništa i divlje faune i flore¹²; Konvencijom o međunarodnoj trgovini ugroženim vrstama divlje faune i flore – CITES¹³; Konvencijom o zaštiti evropske divljači i prirodnih staništa¹⁴; Konvencijom o očuvanju migratornih vrsta divljih životinja¹⁵ i Sporazumom o zaštiti afričko-evroazijskih migratornih ptica močvarica¹⁶.

Osim međunarodnih i domaćih propisa, izvori rada su i odgovori na zahtjeve za slobodan pristup informacijama u pogledu broja podnijetih krivičnih i prekršajnih prijava, odnosno odluka po istim, iz oblasti 3 krivična djela KZCG (čl.309, 312 i 325), te Zakona o divljači i lovstvu, Zakona o zaštiti prirode i Zakona o zaštiti dobrobiti životinja, za period od 2013. do 2018. godine (Sudovi za prekršaje 2016-2018.), od strane Uprave za inspeksijske poslove, osnovnih državnih tužilaštava, sudova za prekršaje, osnovnih sudova i Sudskog savjeta; izvještaji o radu ovih državnih organa; sudske odluke objavljenje na web portalu sudova; pojedini autorski radovi iz ove oblasti; komentari zakona.

Direktna posljedica izraženosti tamne brojke ekoloških delikata (neevidentiranih krivičnih djela) jeste percepcija irelevantnosti i statističke beznačajnosti, a samim tim i faktičko zanemarivanje aktivnosti na otkrivanju, a pogotovo na procesuiranju ovih delikata, što i dalje omogućava, pa čak i proizvodi „tamnu brojku“. Iz ovog začaranog kruga tamnog pojasa relevantni organi moraju da samoinicijativnim aktivnostima rade na otkrivanju i procesuiranju ovih delikata, ali isto tako i na podizanju svijesti, kako kod opšte, tako i kod stručne javnosti, o prisutnosti i štetnosti ugrožavanja životne sredine, kako bi se i na taj način uticalo na umanjenje ekoloških delikata u njegovom totalitetu. Specifičnost ekološkog kriminaliteta ukazuje na to da značajne aktivnosti treba sprovesti radi prevencije ekološkog kriminaliteta, jer je zakašnjela reakcija kada se ovaj problem nađe u sudnici. Pri prognozi ekoloških delikata, treba poći od maksime da je poznavanje prošlosti osnovni uslov znanja o sadašnjosti i viziji budućnosti.¹⁷

⁸ Zakon o morskome ribarstvu i marikulturi (“Sl. list CG”, br. 56/09, 40/11 - dr p i 47/15)

⁹ Rješenje o stavljanju pod zaštitu pojedinih biljnih i životinjskih vrsta (“Sl. list RCG”, br. 76/06)

¹⁰ Pravilnik o lovnim sezonama (“Sl. list CG”, br. 34/09, 48/09 i 60/10)

¹¹ Council Directive 79/409/EEC; 2009/147/EC

¹² Council Directive 92/43/EE

¹³ Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora (Washington 1973; Bonn 1979)

¹⁴ Convention on the Conservation of European Wildlife and Natural Habitats (Bern 1979).

¹⁵ Convention on the Conservation of Migratory Species of Wild Animals (Bonn 1979).

¹⁶ The African-Eurasian Migratory Waterbird Agreement (AEWA) (The Hague, 1996).

¹⁷ Grumić S. -Geoprostorni nivo analize ekološkog kriminala

NACIONALNO ZAKONODAVSTVO

Kao što je već pomenuto, divlja fauna u Crnoj Gori štiti se nizom krivičnih djela pobrojanih u glavi XXV Krivičnog zakonika Crne Gore. U fokusu ovog rada su tri krivična djela u nastavku, za koja zakonodavac propisuje zapriječenosť i do 5 godina zatvorske kazne (čl. 309 st.2 KZCG).

Krivolov bi se, u najširem smislu, mogao odrediti kao svaki lov divljači koji je sproveden suprotno važećim propisima i koji se, u zavisnosti od konkretnog zakonskog rješenja i okolnosti pojedinačnog slučaja sankcioniše kao krivično djelo ili kao prekršaj.

Krivično djelo nezakonit lov iz čl. 325 KZCG vrši se lovom divljači za vrijeme lovostaja ili na području gdje je lov zabranjen; neovlašćenim lovom na tuđem lovištu i ubijanjem ili ranjavanjem divljači, hvatanjem žive divljači; lovom divljači čiji je lov zabranjen ili lovom bez posebne dozvole za određenu vrstu divljači za čiji je lov potrebna takva dozvola ili lovom na način ili sredstvima kojima se divljač masovno uništava. Takođe, zakonodavac propisuje da se ulovljena divljač i sredstva za lov oduzimaju. Za ovo krivično djelo zapriječenosť se kreće od novčane kazne kao minimuma do maksimalno kazne zatvora do tri godine.

Ovim krivičnim djelom štiti se divljač, kao prirodno bogatstvo i kao integralni dio životne sredine, a donekle i lovstvo kao privredna grana. Lovom se smatra odstrjel divljači, hvatanje divljači, sakupljanje odstrjeljene divljači i njenih djelova, kao i sakupljanje jaja pernate divljači. Lovostaj je period u kome je, u skladu sa zakonom, zabranjeno loviti, progoniti ili uznemiravati divljač. Za postojanje krivičnog djela ne zahtijeva se da je divljač ulovljena. Zbog toga se u konkretnim slučajevima može javiti problem razgraničenja nekažnjivog pokušaja i dovršenog djela. Nošenje lovačkog oružja samo po sebi ne predstavlja tu djelatnost. Međutim, ukoliko se to oružje nosi za vrijeme lovostaja u lovištu, ili na području gdje je lov zabranjen i pri tome traži divljač, vrši njeno osmatranje i praćenje, krivično djelo će postojati. Ovdje se javlja problem razlikovanja prekršaja od krivičnog djela, budući da zakon o divljači i lovstvu u čl.66, ali i drugim odredbama propisuje zabranjene metode i načine lova, za koje i određuje kaznene – prekršajne odredbe. Treba uzeti u obzir da se radi o podobnom objektu ovog krivičnog djela.

Krivično djelo ubijanje i mučenje životinja i razaranje njihovog staništa iz čl. 309 KZCG vrši onaj ko kršeći propise ubije, povrijedi ili muči životinju; ko ubija ili povrjeđuje životinje koje pripadaju posebno zaštićenim životinjskim vrstama; i ko znatno ošteti ili razori stanište životinja u okviru zaštićenog područja. Ovo krivično djelo vrši i lice koje neovlašćeno posjeduje životinje koje pripadaju posebno zaštićenoj životinjskoj

vrsti ili uzima uzorke te vrste. Za ovo krivično djelo zaprijećenost se kreće od novčane kazne kao minimuma do maksimalno kazne zatvora do pet godina.

Životinja je ovdje objekat radnje ali ne i zaštitni objekt. Ovdje se štite osjećanja koja čovjek ima prema životinjama i njegova odgovornost koju on prema njima treba da ima, a imajući u vidu kako je formulisana ova inkriminacija u KZCG, i životna sredina. Određen odnos i odgovornost prema životinjama je u krajnoj liniji u interesu čovjeka, a ne životinje. Mučenje životinja, pa i njihovo ubijanje ukoliko nije neophodno za ishranu čovjeka, izaziva osjećaj sažaljenja kod većine ljudi. Radnja izvršenja osnovnog oblika jeste ubijanje, mučenje ili povrijeđivanje životinja. Radnja mora biti protivpravna. Postoje propisi koji dozvoljavaju da se određene životinje u određenu svrhu ubijaju. Ti propisi predviđaju i način na koji se to čini. Ukoliko se ubijanje životinja vrši na način koji nije predviđen tim propisima, krivično djelo će postojati i u slučaju kada je dozvoljeno ubijanje određenih životinja. Mučenje predstavlja pričinjavanje nepotrebnih patnji životinji, po intenzitetu velikih, bez racionalnog razloga i opravdanog cilja. Radnja se može ostvariti i propuštanjem (sistemskim nedavanjem hrane, vode i sl.). Takođe se kao radnja osnovnog oblika predviđa i oštećenje ili razaranje staništa životinja u većoj mjeri ili na većem prostoru.

Teži oblik postoji kada se djelo izvrši u odnosu na životinje koje pripadaju posebno zaštićenim životinjskim vrstama.¹⁸

Ovim zakonodavac jasno diferencira divljač (čiji nezakonit lov sankcioniše u čl.325) od zaštićenih vrsta životinja. Zaštićenim vrstama životinja smatraju se kako vrste pobrojane u nacionalnom Rješenju o stavljanju pod zaštitu pojedinih biljnih i životinjskih vrsta¹⁹, tako i vrste u potvrđenim međunarodnim konvencijama i ugovorima.

Od izmjena KZCG iz 2011. godine kao poseban oblik izvršenja ovog krivičnog djela, predviđeno je neovlašćeno posjedovanje životinje koje pripadaju posebno zaštićenoj životinjskoj vrsti ili uzimanje uzoraka te vrste. Time je zakonodavac jasno inkriminisao ono što je bilo isključivo u domenu prekršaja, budući da čl. 81 Zakona o zaštiti prirode propisuje neophodnost posjedovanja dozvole izdate od strane ograna uprave (u konkretnom Agencije za zaštitu prirode i životne sredine).

Obzirom na sve veći međunarodni problem krijumčarenja, kako živih jedinki egzotičnih i(li) ugroženih vrsta, tako i mrtvih, sa različitim motivima, koji uključuju gastronomsku ponudu, trofeje od zaštićenih/ugroženih vrsta životinja... odlučili smo se za apostrofiranje krivičnog djela iz čl. 312 KZCG - Iznošenje i unošenje zaštićenog prirodnog dobra i posebno zaštićene biljke i životinje i trgovanje njima, koje čini onaj

¹⁸ Stojanović Z. Komentar Krivičnog Zakonika Crne Gore (2010)

¹⁹ Rješenje o stavljanju pod zaštitu pojedinih biljnih i životinjskih vrsta("Sl. list RCG", br. 76/06)

ko protivno propisima izveze ili iznese u inostranstvo ili uveze ili unese u Crnu Goru zaštićeno prirodno dobro ili posebno zaštićenu biljku ili životinju; odnosno ko neovlašćeno trguje posebno zaštićenim biljkama ili životinjama ili njihovim djelovima ili proizvodima od njih. Zakonodavac propisuje kažnjivost i za pokušaj, dok je zapriječena kaznom zatvora od tri mjeseca do tri godine.

Radnja izvršenja je iznošenje ili vršenje izvoza u inostranstvo zaštićenog prirodnog dobra ili posebno zaštićene biljke ili životinje. To se mora činiti protivno propisima, jer je pod određenim uslovima u skladu sa propisima taj izvoz, odnosno iznošenje moguće. Objekt radnje mogu biti kako žive tako i mrtve životinje i njihovi djelovi. Zakon o divljači i lovstvu zabranjuje iznošenje iz zemlje određenih trofeja divljači. Takođe, propisano je da se ulovljena divljači preparirana divljač i njihovi djelovi, kao trofeji, mogu iznijeti iz zemlje samo uz odobrenje nadležnog ministarstva, o čemu se vodi posebna evidencija. Iako taj zakon za kršenje tih odredaba propisuje odgovarajući prekršaj, ipak treba uzeti u obzir da se radi o podobnom objektu ovog krivičnog djela.²⁰

Izmjenama ovog člana KZCG iz 2011. godine, predviđena je zabrana kako izvoza tako i uvoza u Crnu Goru zaštićenog prirodnog dobra ili posebno zaštićene biljke ili životinje protivno propisima, kao i inkriminacija neovlašćene trgovine posebno zaštićenim biljkama ili životinjama ili njihovim djelovima ili proizvodima od njih. Ovdje treba naglasiti neophodnost primjene posebnih propisa koji omogućavaju trgovinu u skladu sa zakonom, u konkretnom čl. 94 Zakona o zaštiti prirode propisuje mogućnost prometa, uz dozvolu izdatu od strane organa uprave te uz prijavu na graničnim prelazima (čl. 95).

U analiziranom periodu za ovo krivično djelo nije bilo pravosnažno okončanih predmeta pred crnogorskim sudovima, odnosno tužilaštvima. Međutim, evidentno je da se dešava kontinuirano nezakonito prenošenje ulovljenih zaštićenih vrsta preko granice, kao i to da postoji problem nedovoljne obučenosti carinskih službenika da prepoznaju zaštićene vrste. Svake godine Uprava carine u Baru zaplijeni više od 100 odstreljenih ptica (čak i trajno zaštićenih vrsta) koje se pokušavaju prokrijumčariti van zemlje. Kod zaplijena problem predstavlja i nedostatak podzakonske regulative u smislu zbrinjavanja odstreljenih divljih životinja.²¹ Nedostatak tužilačko-sudske prakse zbog značaja problema kojim se bavi, je više nego dovoljan element da se radi na edukaciji o značaju procesuiranja ovih slučajeva.

Predstavljanje postupanja prekršajnih sudova i inspekcija, tiče se odredbi 3 zakona u nastavku.

Zakon o zaštiti prirode²² u generalnom uređuje uslove i načine zaštite i očuvanja prirode. Zaštitu prirode, shodno ovom zakonu, u okviru svojih prava i obaveza obezbjeđuju i aktivno sprovode: organi državne uprave, organi lokalne samouprave i lokalne uprave, pravna i fizička lica, međunarodne organizacije, nevladine organizacije i građani. Pojedinačne odredbe ovog zakona tiču se dokumenata zaštite prirode, zaštićenih prirodnih dobara, zaštite divljih vrsta, praćenja stanja prirode, dok nadzor nad njime vrši uprava za inspekcijske poslove preko ekološke inspekcije.

²⁰ Stojanović Z. Komentar Krivičnog Zakonika Crne Gore (2010)

²¹ Koalicija 27 – Poglavlje 27 u Crnoj Gori Izvještaj iz sjenke (2017)

²² Zakon o zaštiti prirode ("Sl. list CG", br. 54/16 i 18/19 - dr z)

Podzakonski akt ovog zakona, koji je u fokusu ovog rada – Rješenje o stavljanju pod zaštitu pojedinih biljnih i životinjskih vrsta²³, predstavlja popis biljnih i životinjskih vrsta koje uživaju zaštitu na teritoriji Republike Crne Gore zbog svoje rijetkosti, prori-jeđenosti ili ugroženosti. Budući da je osnovni tekst zakona pretrpio izmjene i dopune više puta, smatramo neohodnim da se izvrši revidiranje ovog dokumenta koji nije usklađen sa ratifikovanim međunarodnim propisima. Iako međunarodni propisi shodno odredbama samog zakona u pogledu zaštićenih vrsta imaju prednost primjene, usaglašavanje nacionalnog sa međunarodnim olakšalo bi primjenu širokog spektra propisa u svakodnevnoj praksi različitih subjekata zaštite prirode.

Zakon o divljači i lovstvu sa nizom podzakonskih akata u nastavku, uređuje gazdovanje sa divljači i lovstvo u Crnoj Gori. Od podzakonskih akata, valja pomenuti Pravilnik o lovnim sezonama²⁴, Odluku o utvrđivanju lovnih područja²⁵, Pravilnik o službi čuvanja lovišta²⁶, Pravilnik o vrsti i jačini lovačkog oružja i minimalnom kalibru i jačini metka sa kojom je dozvoljeno loviti krupnu i sitnu divljač²⁷, Odluka o ustanovljavanju lovišta i osnivanju lovišta sa posebnom namjenom²⁸, Pravilnik o obrascu potvrde o porijeklu divljači i njenih djelova²⁹, Pravilnik o sadržaju i načinu vođenja centralne lovne evidencije³⁰, Pravilnik o obrascima trofejnog lista i propratnice, njihovoj sadržini, načinu izdavanja, visini naknade za njihovo izdavanje i evidenciji³¹, Pravilnik o držanju divljači u ograđenom prostoru³², Pravilnik o cjenovniku za naknadu štete koju fizička i pravna lica pričinu u lovištu bespravnim lovom ili na bilo koji drugi bespravan način³³.

Budući da se pregled prakse u nastavku odnosi na primjenu postojećeg zakona, a da je u proceduri njegova izmjena³⁴, komentari i primjedbe u trećem dijelu iznijete su u odnosu na elemente u kojima predviđene izmjene i dalje ne daju dovoljno dobra rješenja odnosno potpunu usklađenost sa međunarodnim propisima iz ove oblasti.

Odredbe Zakona o zaštiti dobrobiti životinja³⁵ uređuju prava, obaveze i odgovornosti pravnih i fizičkih lica za zaštitu dobrobiti životinja koje se uzgajaju ili drže za proizvodnju od nepotrebnog bola, patnje ili povreda, zaštite pri usmrćivanju, klanju i prevozu, pri obavljanju zahvata na životinjama i vršenju eksperimenata, kao i druga pitanja od značaja za dobrobit životinja.

²³ Rješenje o stavljanju pod zaštitu pojedinih biljnih i životinjskih vrsta (“Sl. list RCG”, br. 76/06)

²⁴ Pravilnik o lovnim sezonama (“Sl. list CG”, br. 34/09, 48/09 i 60/10)

²⁵ Odluka o utvrđivanju lovnih područja “Sl. list CG”, br. 14/09

²⁶ Pravilnik o službi čuvanja lovišta „Sl. list CG”, br. 30/09 i 14/16.

²⁷ Pravilnik o vrsti i jačini lovačkog oružja i minimalnom kalibru i jačini metka sa kojom je dozvoljeno loviti krupnu i sitnu divljač „Sl. list CG”, br. 76/09

²⁸ Odluka o ustanovljavanju lovišta i osnivanju lovišta sa posebnom namjenom “Sl. list CG”, br. 62/10

²⁹ Pravilnik o obrascu potvrde o porijeklu divljači i njenih djelova “Sl. list CG”, br. 43/10

³⁰ Pravilnik o sadržaju i načinu vođenja centralne lovne evidencije “Sl. list CG”, br. 53/11

³¹ Pravilnik o obrascima trofejnog lista i propratnice, njihovoj sadržini, načinu izdavanja, visini naknade za njihovo izdavanje i evidenciji „Sl. list CG”, br. 9/12 i 15/16

³² Pravilnik o držanju divljači u ograđenom prostoru “Sl. list CG”, br. 58/12

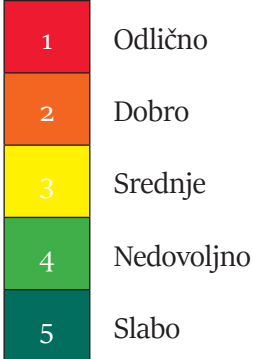
³³ Pravilnik o cjenovniku za naknadu štete koju fizička i pravna lica pričinu u lovištu bespravnim lovom ili na bilo koji drugi bespravan način “Sl. list CG”, br. 45/11

³⁴ NACRT Zakona o izmjenama i dopunama zakona o divljači i lovstvu (<http://www.minpolj.gov.me/ResourceManager/FileDownload.aspx?rId=338714&rType=2>)

³⁵ Zakon o zaštiti dobrobiti životinja (“Sl. list CG”, br. 14/08, 40/11 - dr z i 47/15)

PRIMJENA – PRAKSA

Nezavisna studija, izrađena 2010. godine u sklopu projekta zaštite Jadranskog migratornog puta (*Towards a functioning system of stopover sites along the Adriatic Flyway*), koja je uporedila lovnu praksu u zemljama Dinarida i Balkana, od Slovenije do Albanije, pokazala je jako loše stanje u Crnoj Gori s prosječnom ocjenom od 1,55 (od mogućih 5 bodova) - Slika 1. Apsolutno negativnu ocjenu crnogorsko lovstvo dobilo je u pogledu kontrole lova, praćenja kvantiteta odstrijeljenih ptica, dužine lovne sezone, lova za vrijeme stadijuma reprodukcije i migracije, uticaja na ugrožene vrste, nelegalnog lova, te trgovine pticama.³⁶

Zemlje	AL	BIH Fed	RS	CG	SR	HR	SL	
Kontrola lova	1	1	1	1	2	3	4	
Monitoring broja ubijenih ptica	1	1	1	1	1	1	4	
Dužina lovne sezone	1	1	1	1	1	2	3	
Lov tokom sezone gniježđenja	2	1	1	1	1	1	3	
Lov tokom proljetne seobe	1	1	1	1	1	2	5	
Broj lovnih ptičijih vrsta	1	1	1	2	2	2	4	
Uticaj na ugrožene vrste ptica	1	1	1	1	1	1	5	
Ilegalni lov ptica	1	1	1	1	1	1	4	
Lovni zabran	2	2	2	3	2	3	3	
Analiza trendova	1	1	1	4	2	4	5	
Trgovina pticama	1	1	1	1	3	4	5	
TOTAL	1,18	1,09	1,09	1,55	1,55	2,18	4,09	

Grafik 1 - Komparativni pregled lovne prakse u zemljama Dinarida i Balkana u odnosu na ptice (Schneider-Jacoby & Spangenberg, 2010).

Pored toga 2016. godine je urađena procjena broja ubijenih ptica na Mediteranu, među kojima je i procjena ubijenih ptica i u Crnoj Gori. Između 11 i 36 miliona ptica bude nelegalno ubijeno u mediteranskom regionu, najčešće za vrijeme migracije. Studija ističe nedostatak podataka o nelegalnog ubijanja/hvatanja ptica, i neophodnost sistematskih protokola za monitoring, kako bi se vremenom dobijali tačniji podaci o trendovima nelegalnog ubijanja/hvatanja ptica, te pružila pomoć u rješavanju ovog međunarodnog problema. Veliki broj ptica se lovi legalno u regionu, ali su ukupni podaci uglavnom nedostupni. Takvi podaci, u kombinaciji sa poboljšanim procjenama za ilegalno ubijanje/hvatanje, potrebni su za precizniju procjenu održivosti eksploatacije ptica.³⁷

³⁶ Schneider-Jacoby, M., & Spangenberg, A. (2010)

³⁷ Brochet et al. (2016)

Polazeći od navedenog, te statističkih podataka o malom broju procesuiranih slučajeva iz oblasti zaštite životne sredine, prikazanih u Analizi krivičnopravne i prekršajno-pravne zaštite životne sredine u Crnoj Gori³⁸, kao i zaključaka iste o značajnom procentu odbačenih prijava pred tužilaštvima, u ovom radu detaljnija pažnja posvećena je krivičnim djelima iz čl. 309 i 325 KZCG.

U analiziranom periodu pred tužilaštvima Crne Gore postupalo se po ukupno 127 prijava za krivična djela ubijanje i mučenje životinja i razaranje njihovog staništa iz čl. 309, odnosno nezakonit lov iz čl. 325 KZCG (tabela 1). Shodno godišnjim izvještajima, odnosno dostavljenim odgovorima po zahtjevima za slobodan pristup informacijama, nije bilo prijava za krivično djelo iznošenje i unošenje zaštićenog prirodnog dobra i posebno zaštićene biljke i životinje i trgovanje njima iz čl. 312 KZCG.

Krivično djelo	Okončanih postupaka	Optuženjem	Odbačajem
čl. 309	66	21	45
ukupno	61	22	39
ukupno	127	43	84

Tabela 1 - Pregled postupanja tužilaštava u odnosu na krivična djela 309 i 325 KZCG u analiziranom periodu

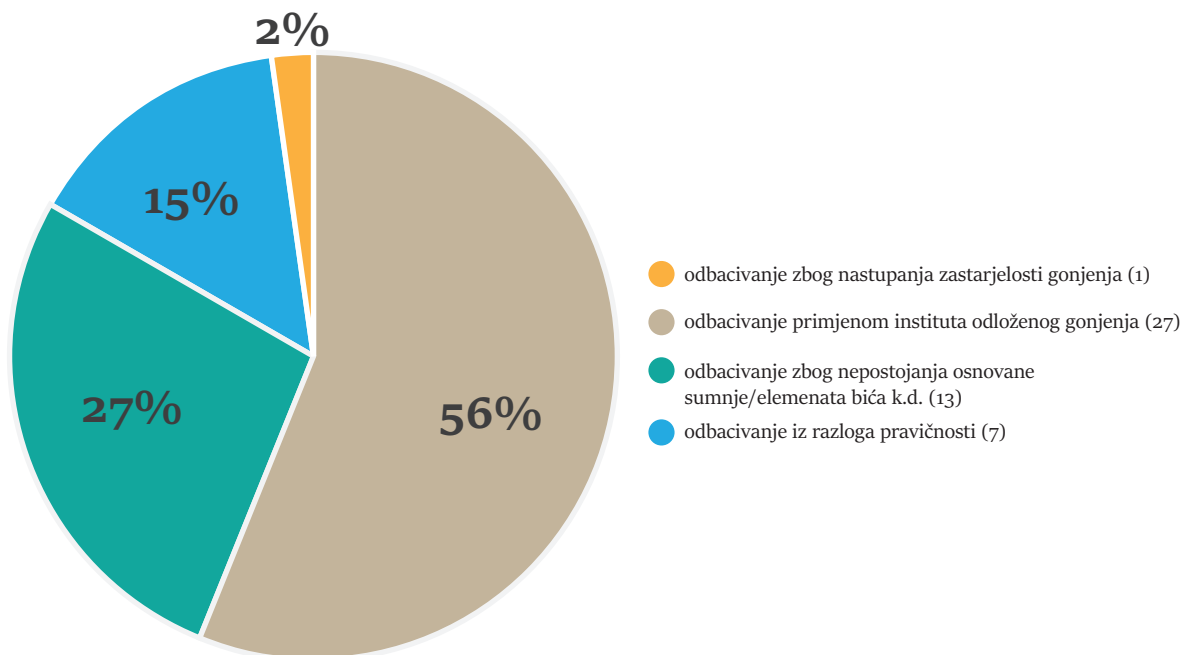
Prema Zakoniku o krivičnom postupku³⁹, državni tužilac može odbaciti prijavu ako iz same prijave, proističe da prijavljeno djelo nije krivično djelo, ili nije krivično djelo za koje se goni po službenoj dužnosti, ako je nastupila zastarjelost ili je djelo obuhvaćeno amnestijom ili pomilovanjem ili ako postoje druge okolnosti koje isključuju gonjenje. Takođe, kada iz same prijave ne može ocijeniti da li su vjerovatni navodi prijave ili ako podaci u prijavi ne pružaju dovoljno osnova ni za donošenje naredbe o sprovođenju istrage niti rješenja o odbacivanju prijave, a naročito ako je izvršilac nepoznat, pa ukoliko i nakon prikupljenih obavještenja, odnosno sprovedenih istražnih radnji, postoje neke od pobrojanih okolnosti ili ako ne postoji osnovana sumnja da je osumnjičeni izvršio krivično djelo za koje se goni po službenoj dužnosti. Državni tužilac može odložiti krivično gonjenje za krivična djela za koja je propisana novčana kazna ili kazna zatvora do pet godina kad nađe da ne bi bilo cjelishodno da se vodi krivični postupak, s obzirom na prirodu krivičnog djela i okolnosti pod kojima je učinjeno, raniji život učinioca i njegova lična svojstva, ako osumnjičeni prihvati ispunjenje jedne ili više od obaveza predviđenih zakonom i to da - otkloni štetnu posljedicu nastalu izvršenjem krivičnog djela ili da naknadi pričinjenu štetu; da ispuni dospjele obaveze izdržavanja, odnosno druge obaveze utvrđene pravosnažnom sudskom odlukom; da plati određeni novčani iznos u korist humanitarne organizacije, fonda ili javne ustanove; da obavi određeni društveno korisni ili humanitarni rad. Ako osumnjičeni izvrši predviđenu obavezu državni tužilac će odbaciti krivičnu prijavu. Takođe, za krivična djela za koja

³⁸ Analiza krivičnopravne i prekršajnopravne zaštite životne sredine u Crnoj Gori (2018)

³⁹ Zakonik o krivičnom postupku („Sl. list CG”57/09, 49/10, 47/14, 02/15, 35/15, 58/15, 28/18)

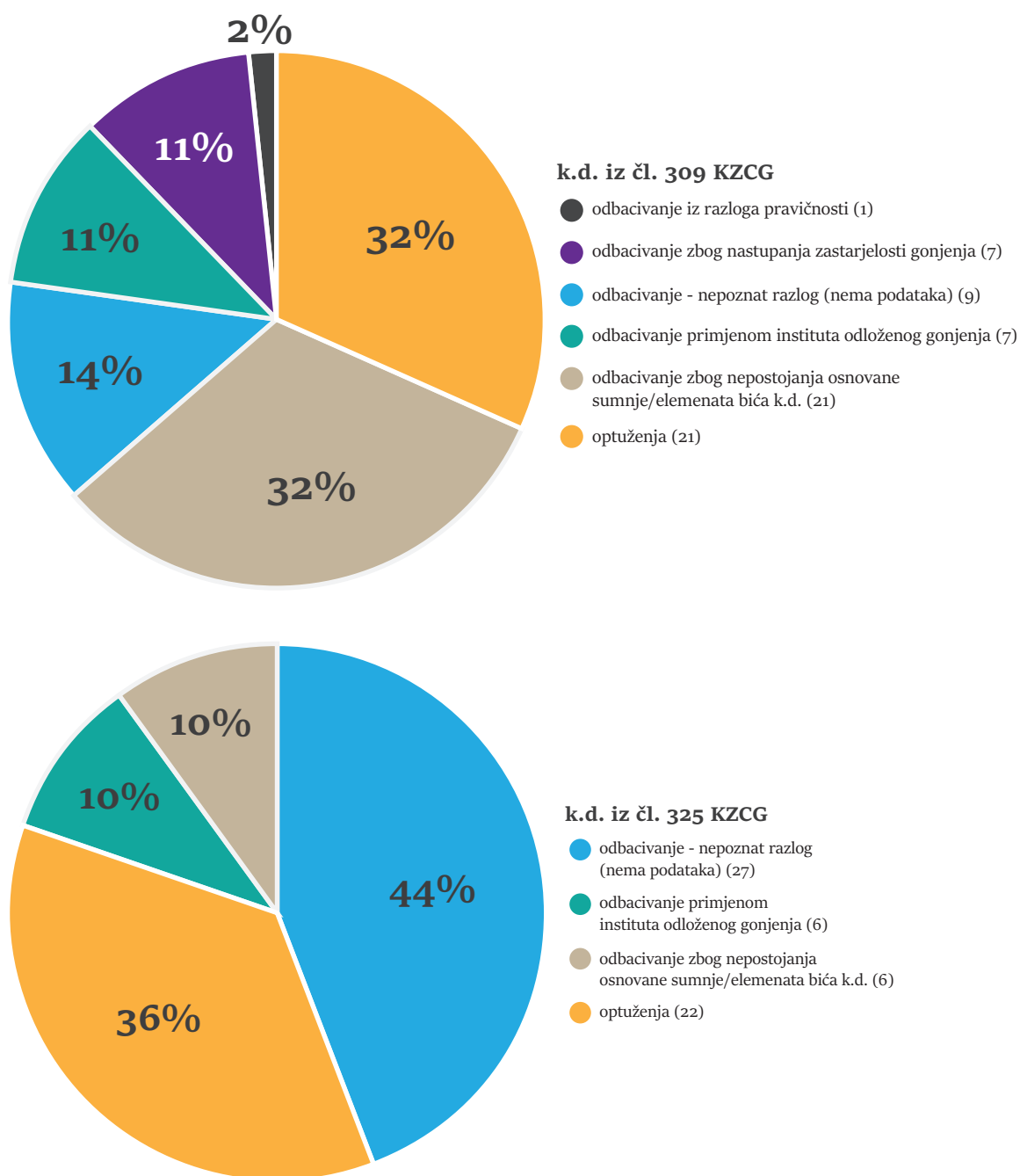
je propisana novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine državni tužilac može odbaciti krivičnu prijavu, ako je osumnjičeni usljed stvarnog kajanja spriječio nastupanje štete ili je štetu u potpunosti već naknadio, a državni tužilac, prema okolnostima slučaja, ocijeni da izricanje krivične sankcije ne bi bilo pravično.

Od ukupno 127 prijava po kojima su tužilaštva postupala u odnosnom periodu, tužilaštva su odbacila 45 prijava za krivično djelo ubijanje i mučenje životinja i razaranje njihovog staništa iz čl. 309, odnosno 39 za krivično djelo nezakonit lov iz čl. 325 KZCG (tabela 1). Razmatrajući razloge odbacivanja prijava, u onim slučajevima u kojima je to bilo moguće, budući da su pojedina tužilaštva dostavila djelimične informacije u pogledu broja odbačenih prijava, dok su odbila zahtjeve u dijelu koji se odnosio na anonimizirane prepise odluka u slučajevima odbačaja, došli smo do podataka da se u 13 slučajeva radilo o odbačaju prijava primjenom instituta odloženog gonjenja, 1 slučaj odbacivanja prijave iz razloga pravičnosti, 7 odbacivanja iz razloga nastupanja zastarjelosti gonjenja pri čemu se u svih 7 predmeta radilo o nepoznatim učinocima, u 27 slučajeva radilo se o odbacivanju prijave iz razloga nepostojanja osnovane sumnje da je izvršeno krivično djelo stavljeno na teret ili bilo koje drugo djelo za koje se goni po službenoj dužnosti, odnosno da nije bilo elemenata krivičnog djela. Obzirom da smo za preostalih 37 rješenja o odbacivanjima prijava ostali uskraćeni za informaciju, to grafički pregled u nastavku predstavlja procentualni odnos razloga odbacivanja prijave u odnosu na poznatih 47 slučajeva (Grafikon 1).

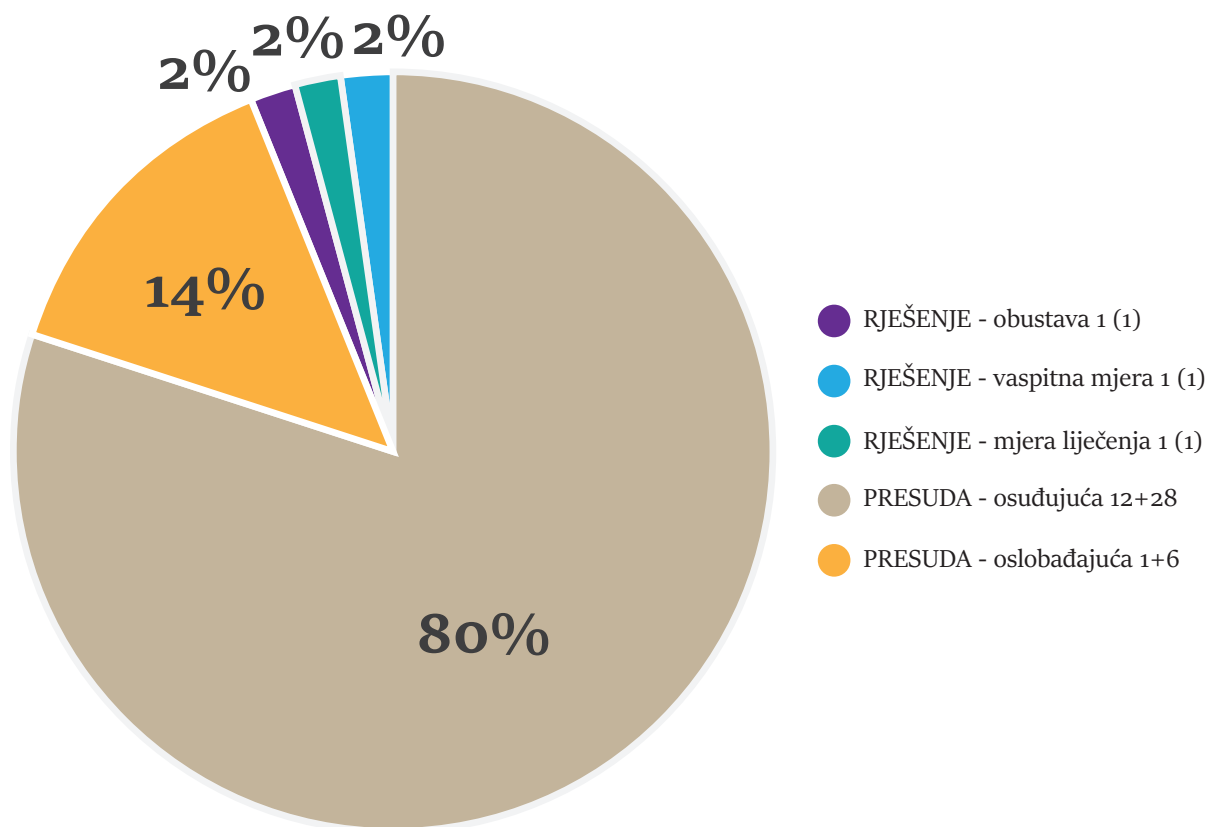
Grafik 2 - Pregled postupanja tužilaštava u poznatim predmetima odbacivanja prijave za k.d. 309 i 325 KZCG

Razdvajajući postupanja prema krivičnim djelima pojedinačno, u odnosu na krivično djelo ubijanje i mučenje životinja i razaranje njihovog staništa iz čl. 309, od ukupno 66 prijava u analiziranom periodu, odnosno 61 za nezakonit lov iz čl. 325 KZCG (Grafikon 2).

Grafik 3 - Pregled postupanja tužilaštava u odnosu na pojedinačna krivična djela

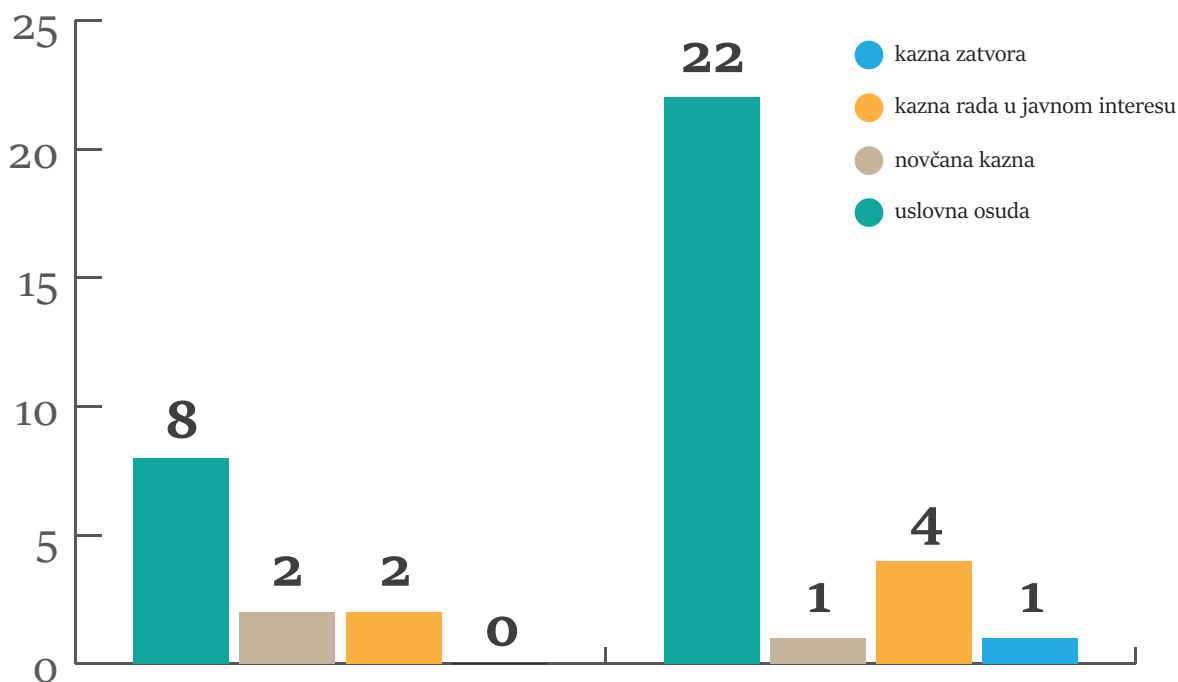
U pogledu prijava koje su pred tužilaštvima okončane podnošenjem optužnog akta, i to nadležnim osnovnim sudovima, praćenje prakse išlo je u pravcu prikupljanja objavljenih sudskih odluka, te analiziranja vrsta odluka donošenih u konkretnim slučajevima. Tako je u analiziranom periodu za krivično djelo iz čl. 309 KZCG pravosnažno okončano 13 predmeta u odnosu na 14 lica, pri čemu su donijete osuđujuće odluke u odnosu na 12 lica, u odnosu na jedno lice je izrečena mjera obaveznog psihijatrijskog liječenja na slobodi, i u odnosu na jedno lice je donijeta oslobađajuća presuda budući da nije dokazano da je okrivljeni izvršio krivično djelo stavljeno mu na teret. Za krivično djelo iz čl. 325 KZCG u istom periodu pravosnažno su okončana 22 postupka, prema 36 lica. U odnosu na 28 lica izrečene su osuđujuće presude, prema jednom maloljetnom licu izrečena je vaspitna mjera pojačanog nadzora, u odnosu na jedno lice postupak je obustavljen zbog odustanka tužioca, i u odnosu na 6 lica su donijete oslobađajuće presude, budući da nije dokazano da su okrivljeni izvršili krivično djelo stavljeno im na teret (Grafikon 3).

Grafik 4 - Vrste odluka u pravosnažno okončanim sudskim predmetima za k.d. 309 i 325 KZCG (po broju lica)

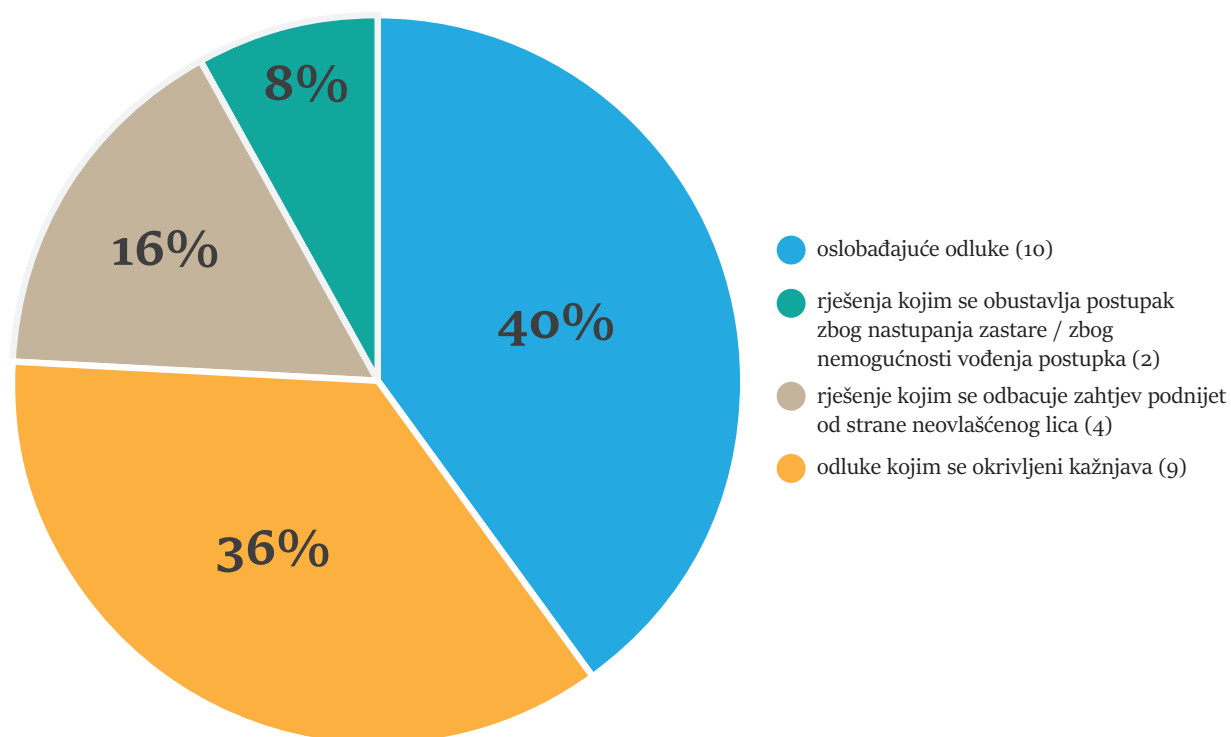
Govoreći o vrsti osuđujućih presuda, u najvećem broju izricane su uslovne osude, u odnosu na 6 lica izrečena je kazna rada u javnom interesu, novčana kazna utvrđena je u odnosu na tri osuđena, a u odnosu na jedno lice izrečena je kazna zatvora u trajanju od 30 dana zbog krivičnog djela nezakonit lov iz čl. 325 st.4 KZCG (Grafikon 4).

Grafik 5 - Pregled vrsta osuđujućih presuda

Postupanje prekršajnih sudova u periodu od 2016-2018 godina, praćeno je kroz pregled broja predmeta iz oblasti Zakona o zaštiti prirode, Zakona o zaštiti dobrobiti životinja, i Zakona o divljači i lovstvu. Obzirom na izuzetno mali broj predmeta iz oblasti prva dva zakona (ukupno 8), analiza je usmjerena na predmete iz oblasti Zakona o divljači i lovstvu. Pred sudovima za prekršaje u ovom periodu pravosnažno je okončano 24 postupaka, u kojima je 5 lica kažnjeno za prekršaj iz čl. 86 st. 1 tač. 1 - neovlašćeno kretanje sa puškom, lovačkim psima ili drugim sredstvima za lov kroz lovište ili van puteva koji služe opštoj upotrebi bez odobrenja korisnika lovišta (član 43), po jedno lice za prekršaje u nastavku: iz čl. 86 st. 1 tač. 7 - na zahtjev lovočuvara, na ulazu u lovište ili na udaljenosti do 50 metara od granica lovišta ne pokaže dozvolu za lov, lovnu kartu, oružni list i ličnu ispravu kojom se utvrđuje identitet ili ne omogući pregled ulova, sredstava za lov, vozila i drugih transportnih sredstava (član 48 stav 5); iz čl. 86 st.1 tač. 15 lovi divljač bez dozvole za lov ili lovne karte, a sokolarenjem bez saglasnosti organa državne uprave nadležnog za poslove zaštite životne sredine (član 20); iz čl. 86 st.1 tač. 20 lovi divljač ako je ugrožena požarom, poplavom, sniježnim nanosima, poledicom ili drugim elementarnim nepogodama (član 66 stav 1 tačka 2); i iz čl. 86 st. 1 tač.22 lovi divljač hrtovima, poluhrtovima, nerasnim i neobučenim psima (član 66 stav 1 tačka 4); 61 st. 1 i 5). U svih 9 slučajeva izrečene su novčane kazne u rasponu od 50,00 do 300,00 eura, ukupne vrijednosti 1.350,00 eura. U odnosu na po jedno lice postupak je obustavljen zbog nastupanja zastare, i zbog nemogućnosti obezbjeđenja okrivljenog što je isključilo mogućnost vođenja postupka. Prema 4 lica donijeta je odluka kojom se zahtjev odbacuje jer nije podnijen od strane ovlašćenog organa, dok je u 9 predmeta prema 10 lica donijeta oslobađajuća odluka jer nije dokazano da su izvršili prekršaje stavljen im na teret (Grafikon 5).

Grafik 6 - Pregled postupanja prekršajnih sudova u odnosu na predmete iz oblasti Zakona o divljači i lovstvu

Imajući u vidu značaj inspekcijskih službi, i ovlašćenja inspektora da izdaju prekršajni nalog i na taj način regulišu nepravilnosti bez sprovođenja sudskog postupka (u određenim slučajevima), te da podnose krivične ili druge odgovarajuće prijave, u pripremljenoj fazi izrade ovog dokumenta, obratili smo se zahtjevima za slobodan pristup informacijama Upravi za inspekcijske poslove, te odsjeku za ekološku inspekciju i odsjeku za inspekciju šumarstva, lovstva i zaštite bilja, kako bi dobili podatke o prekršajnim nalogima, odnosno podnijetim zahtjevima za pokretanje prekršajnog postupka iz oblasti Zakona o divljači i lovstvu, Zakona o zaštiti prirode i Zakona o zaštiti dobrobiti životinja, kao i podnijetih krivičnih prijava za krivična djela iz čl. 309, 312 i 325 KZCG u periodu 2013-2018 godine.

U navedenom periodu inspekcijske službe izdale su 39 prekršajnih naloga iz oblasti Zakona o zaštiti prirode i Zakona o divljači i lovstvu ukupne vrijednosti 14.130,00 eura, i prekršajnim sudovima podnijeli 48 zahtjeva za pokretanje prekršajnih postupaka (tabela 2). Takođe su podnijele 17 krivičnih prijava za krivična djela ubijanje i mučenje životinja i razaranje njihovog staništa iz čl. 309, odnosno nezakonit lov iz čl. 325 KZCG (tabela 3.)

Zakon	Izdato prekršajnih naloga	u ukupnom iznosu od	Podnijeto zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka
Zakon o zaštiti prirode	8	2030,00eura	10
Zakon o zaštiti dobrobiti životinja	-	-	-
Zakon o divljači i lovstvu	11	12.100,00eura	38

Tabela 2 – Pregled postupanja inspekcijskih službi u periodu 2013-2018 godine.

Krivično djelo	Podnijeto krivičnih prijava
iz čl. 309 KZCG	3
iz čl. 312 KZCG	-
iz čl. 325 KZCG	14

Tabela 3 – Pregled podnesenih krivičnih prijava od strane inspekcijskih službi u periodu 2013-2018 godine

MEĐUNARODNI PROPISI I STEPEN USKLAĐENOSTI SA DOMAĆIM PROPISIMA UZ PREPORUKE

Evropska unija nema neposrednu nadležnost u oblasti lovstva, međutim niz direktiva i propisa iz drugih sektora (životna sredina, domaće tržište, javnost, zdravlje životinja, itd.) utiču na nacionalne pravne odredbe o lovstvu država članica. Najvažniji zakonski propisi su Direktiva o očuvanju divljih ptica⁴⁰ i Direktiva o očuvanju prirodnih staništa i divlje faune i flore. Obje sadrže važne odredbe o zaštiti staništa, kao i opšte i posebne klauzule o zaštiti životinja, koje se neposredno ili posredno odnose na lovstvo. Prema ovim direktivama, zemlja članica mora da garantuje da je njena lovna praksa održiva, bilo propisivanjem zabrane lova (lovostaj), ili, sa druge vrste, propisivanjem intenziteta, vremenskih okvira i dozvoljenih načina lova; takođe je potrebna regulativa o trgovini. Pored toga, Evropska komisija je objavila “*Uputstva za održivo lovstvo u okviru direktive o pticama*”⁴¹.

Opšte uzev, crnogorski zakonski okvir za gazdovanje sa vrstama koje se love je dobar u mnogim oblastima ili se bar zasniva na pretpostavkama. Na primjer, planiranje je hijerarhijsko i višefazno, pošto kombinuje implementacione i strateške nivoe; veličine lovišta uzimaju u obzir potrebe vrsta divljači za velikim površinama; donošenje zakona zahtijeva prikupljanje podataka o stanju populacije vrsta sa kojima se gazduje; takođe je potrebno sistematsko prikupljanje podataka o škartiranim životinjama; i zakon sadrži višestruke mjere zaštite da bi se obezbijedilo da vrste koje se love neće biti ugrožene (npr.lovne sezone, rezervati gdje je lov zabranjen, zaštita reproduktivnih kategorija za vrste gdje je cilj povećati brojnost populacije)⁴².

Direktiva o očuvanju divljih ptica¹¹ predstavlja sveobuhvatni plan zaštite svih vrsta divljih ptica koje prirodno nastaju u EU kojim se od država članica zahtijeva preduzimanje svih potrebnih mjera kako bi se obezbijedilo održavanje povoljnog stanja očuvanja svih vrsta ptica. Direktiva reguliše opštu zaštitu ptičjih vrsta, ali i sadrži odredbe o posebnoj zaštiti putem zabrane ili propisivanje određenih specifičnih djelatnosti, kao što su trgovina i ulov ptica. Takođe, direktiva stavlja poseban naglasak na zaštitu staništa za ugrožene (pobrojano u Aneksu I) i migratorne vrste, posebno utvrđivanjem Područja posebne zaštite (SPAs-PPZ), koja čine sastavni dio mreže Natura 2000. Direktiva o pticama sadrži određene direktne odredbe o lovstvu u članovima 7 i 8. Direktiva prije svega reguliše koje se vrste ptica mogu loviti (i gdje). Vrste navedene u Aneksu II, Dijelu A mogu se loviti na cijeloj teritoriji EU, dok se vrste navedene u Aneksu II, Dijelu B mogu loviti samo u određenim državama članicama. Prema vrstama u pogledu kojih je ulov dozvoljen, država članica mora garantovati da se ne ugrožava stanje očuvanosti. To se postiže odgovarajućim lovnim planovima u kombinaciji sa redovnim

⁴⁰ Council Directive 79/409/EEC; 2009/147/EC

⁴¹ Dokument sa uputstvima o lovstvu pod Direktivom Saveta 79/409/EEC o očuvanju divljih ptica“Direktiva o pticama” http://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/wildbirds/hunting/docs/hunting_guide_en.pdf

⁴² Procjena kvaliteta zakona o lovstvu u Republici Crnoj Gori -Jerina i drugi (2015)

i sistematskim nadzorom stanja očuvanosti vrsta. Praksa ulova, uključujući sokolarstvo, mora odgovarati principima “mudrog korišćenja” i ekološki uravnotežene kontrole vrsta i mora biti kompatibilna sa održavanjem “odgovarajućeg” nivoa brojnog stanja ovih vrsta, naročito migratornih. Opšte ograničenje ulova je u cilju pružanja garancija da je lovna praksa održiva. Eksplicitne odredbe zahtijevaju da država članica pruži uvjerenja da se vrsta ptica ne lovi u toku sezone gniježđenja ili u toku raznih stadijuma reprodukcije, i da se migratorna vrsta ne lovi u toku perioda reprodukcije ili u toku njihovog migratornog puta. Države članice takođe imaju obavezu da zabrane upotrebu svih sredstava ili metoda korišćenih za obimno ili neselektivno hvatanje ili ubijanje ptica ili onih koji su u stanju da izazovu lokalni nestanak vrsta. Ova zabrana mora obuhvatiti sve potrebne mjere, a naročito se odnosi na upotrebu pojedinih sredstava kao i na lov iz sredstava prevoza određene vrste i brzine (kopnena, vazдушna, vodena).

Nacrt zakona o izmjenama i dopunama zakona o divljači i lovstvu⁴³, predviđa brisanje trenutno “nezaštićene” divljači, ptičijih vrsta: siva vrana (*Corvus cornix* L.); svraka (*Pica pica* L.); sojka (*Garrulus grandarius* L.), što predstavlja pravilnu transpoziciju ove direktive. Međutim, nevedenim dokumentom tetrijeb gluhan (*Tetrao urogallus* L.) i lještarka (*Tetrastes bonasia* L.) tretiraju se kao trajnom zabranom lova zaštićene, mada bi po logici stvari ove vrste trebalo brisati iz ovog zakona i prenijeti u popis strogo zaštićenih vrsta (podzakonski akt Zakona o zaštiti prirode). Nadalje, u pogledu ptičijih vrsta koje predloženi dokument tretira kao lovostajem zaštićene, i to u pogledu jarebice kamenjarke (*Alectoris graeca* Meissn.) - koja se nalazi se na Anexu I i Anexu II Direktive i ima status “Near threatened”. Zbog nepovoljnog stanja očuvanosti na IUCN listi u kategoriji “skoro ugrožena”, preporučljivo bi bilo da Crna Gora ukloni ovu vrstu sa liste lovni vrsta i da je obuhvati Zakonom o zaštiti prirode. Takođe, u pogledu vrsta: grlica (*Streptopelia turtur* L.); patka glavata (*Aythya ferina* L.); i divlja guska (*Anser anser* L.), koje se nalaze na Anexu II Direktive, pa iako se kao takve mogu loviti, shodno direktivi treba se posebno voditi računa o tome kako bi se osiguralo da lov neće dalje ugrožavati stanje očuvanja vrsta. Zbog nepovoljnog stanja očuvanosti preporučujemo da Crna Gora ove vrste ukloni sa liste lovni vrsta i da je obuhvati Zakonom o zaštiti prirode ili, alternativno, da ih svrsta u kategoriju vrsta sa zabranom lova.

Direktiva ne definiše eksplicitno lovne sezone, ali nalaže da se nijedna ptičja vrsta, ne može loviti u periodu prolječne migracije i periodu reprodukcije (član 7(4)). Da bi se uskladili pristupi zemalja pri određivanju lovni sezona za lovne ptičje vrste, Evropska komisija je izradila posebna uputstva koja detaljno razmatraju kako utvrditi period reprodukcije i vrijeme prolječne migracije.⁴⁴ Pravilnik o lovnim sezonama⁴⁵, u tom pogledu trebalo bi revidirati na način da se za vrste mala patka, krža (*Anas crecca* L.), patka gluvara (*Anas platyrhynchos* L.), patka zviždara (*Anas penelope* L.), glavoč

⁴³ NACRT Zakona o izmjenama i dopunama zakona o divljači i lovstvu
(<http://www.minpolj.gov.me/ResourceManager/FileDownload.aspx?rId=338714&rType=2>)

⁴⁴ Dokument o ključnim konceptima vezano za period reprodukcije i migracije lovni ptičijih vrsta prije razmnožavanja u EU.
http://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/wildbirds/hunting/key_concepts_en.htm

⁴⁵ Pravilnik o lovnim sezonama (“Sl. list CG”, br. 34/09, 48/09 i 60/10)

(*Aythya ferina* L.), golub grivnjaš (*Columba palumbus* L.), prepelica (*Coturnix coturnix* L.) i grlica (*Streptopelia turtur* L.) odredi da početak lovne sezone bude 1. septembar, za vrste ćubasta patka (*Aythya fuligula* L.) i baljoška (*Fulica atra* L.) 15. septembar, za divljeg goluba (*Columba livia* L.) 1. oktobar, a za gugutku (*Streptopelia decaocto* F.) 1. novembar, pošto je velika vjerovatnoća da u Crnoj Gori period reprodukcije u vrijeme sadašnjeg početka lovne sezone još nije završen. Slična je situacija vezano za kraj lovnih sezona (lovostaj). To se vjerovatno na odgovarajući način određuje za deset lovnih ptičjih vrsta, ali se za ostalih deset vrsta suviše kasno završava i mora se skratiti. Preporučujemo da se za patku gluvaru (*Anas platyrhynchos* L.) i divlju gusku (*Anser anser* L.) utvrdi da je kraj lovne sezone 15. januar a za vrste mala patka, krža (*Anas crecca* L.), patka zviždara (*Anas penelope* L.), patka čegrtuša (*Anas strepera* L.), glavoč (*Aythya ferina* L.), ćubasta patka (*Aythya fuligula* L.), golub grivnjaš (*Columba palumbus* L.), baljoška (*Fulica atra* L.) i šumska šljuka (*Scolopax rusticola* L.) 31. januar.⁴⁶

Direktiva o očuvanju prirodnih staništa i divlje faune i flore, sadrži važne odredbe vezano za zaštitu staništa – uz mrežu zaštićenih područja Natura 2000 (član 3 do član 11), i relevantne odredbe vezano za zaštitu vrsta (član 12 do 17).

U pogledu zaštite životinjskih vrsta, Direktiva o staništima utvrđuje razliku između vrsta sa strogim režimom zaštite (član 12 i Aneks IV (a)), vrsta od opšteg interesa (član 14 i Aneks V), i drugih životinjskih vrsta od opšteg interesa na koje se pravila opšte zaštite odnose. Član 12 utvrđuje strog režim zaštite za životinjske vrste navedene u aneksu IV (a). Režim zaštite zabranjuje svaku vrstu ubijanja, povrijeđivanja ili uznemiravanja životinje (u svim periodima života) u prirodnom okruženju.

Vuk (*Canis lupus* L.), medvjed (*Ursus arctos* L.), divokoza (*Rupicapra rupicapra* L.) i divlja mačka (*Felis silvestris* S.); nalaze se na popisu Anex IV (a) te bi kao takve morale biti na popisu trajnim lovostajem zaštićenih vrsta, pri tom su vuk (*Canis lupus* L.) i medvjed (*Ursus arctos* L.), prioritetne vrste sa Anexa IV (a). U odnosu na njih bi se mogli u predviđenim slučajevima primjenjivati predloženi čl. 36a i čl. 37 iz Nacrta. Trajni zabran lova u odnosu na vrste: vuk (*Canis lupus* L.) i medvjed (*Ursus arctos* L.), morao bi se primjenjivati najmanje do sprovođenja preporuka iz Akcijskog plana zaštite vuka i medvjeda, pripremljene od strane Evropske inicijative za velike zvižeri (LCIE), u kojem su i preporuke za akcijski plan zaštite vuka i medvjeda u Crnoj Gori. Šakal (*Canis aureus* L.), kuna zlatica (*Martes martes* L.), tvor (*Mustela putorius* L.) nalaze se na Aneksu V, i kao takve Direktivom nemaju pravo na potpunu zaštitu. Međutim, redovan ulov se prihvata sve dok se ispunjavaju određeni uslovi. Posebno nacionalni pravilnici o lovstvu moraju da garantuju da ulov neće ugroziti njihov povoljan status očuvanja. Dakle, država članica mora preduzeti odgovarajuće mjere da osigura održavanje takvog stanja. Takve mjere mogu obuhvatati lovne kvote koje se zasnivaju

⁴⁶ Procjena kvaliteta zakona o lovstvu u Republici Crnoj Gori -Jerina i drugi (2015)

na pouzdanim podacima o nadzoru, privremenoj ili lokalnoj zabrani lova, regulisanje perioda i/ili metodama ukidanja i primjene drugih lovnih pravilnika koji se odnose na očuvanje takvih populacija. U skladu sa ovim za navedene vrste, neophodno je odrediti da se štite lovostajem.

Evropska unija primjenjuje odredbe Konvencije o međunarodnoj trgovini ugroženim vrstama divlje faune i flore (CITES) na osnovu Uredbe SE br. 338/97 od 9. decembra 1996. godine o zaštiti vrsta divlje faune i flore regulisanjem trgovine istim i primjenom Uredbe Evropske komisije (EC) br. 865/2006. Za lovce je važan i pravilnik (određene odredbe) o uvozu u ili izvozu iz EU lovačkih trofeja.

Konvencija o međunarodnom prometu ugroženim vrstama divlje faune i flore – CITES, ima za cilj jačanje međunarodne zaštite ugroženih vrsta ograničavanjem njihove trgovine i obezbeđivanjem uslova da komercijalna eksploatacija vrsta koje nisu trenutno u opasnosti ne dovede do ugrožavanja, obezbjeđujući održavanje održive trgovine i ekonomske koristi naročito za zemlje izvoznice. Kontrolni mehanizmi utvrđeni CITES konvencijom se odnose na određene vrste i primjerke životinja i biljaka koje su razvrstane u tri kategorije (prilozi uz Konvenciju):

- Prilog I - sve vrste kojima prijeti opasnost od istrebljenja, koje pogađa ili bi mogla da pogodi trgovina;
- Prilog II - sve vrste kojima trenutno ne prijeti opasnost ali kojima bi moglo prijetiti istrebljenje, ukoliko trgovina takve vrste ne bi bila podvrgnuta strogim propisima, kako bi se izbjeglo iskorišćavanje koje je nespojivo sa njihovim opstankom;
- Prilog III - sve vrste koje pojedine države izjednačavaju sa onima koje podliježu propisima u okviru njihove jurisdikcije, u cilju spriječavanja ili ograničavanja eksploatacije i za koje je potrebna saradnja drugih država u kontroli trgovine.

Odredbama Konvencije utvrđuju se i razrađuju posebne obaveze u pogledu pravila trgovine: trgovina (za svaku od tri grupe priloga); trgovina sa državama koje nisu strane ugovornice konvencije; transportovanje živih životinja i izuzetke od kontrole trgovine. Trgovina pticama i njihovim djelovima je takođe regulisana Direktivom o pticama, koja navodi da za sve ptičje vrste države članice “zabranjuju prodaju, transport radi prodaje, držanje radi prodaje i ponudu za prodaju i ponudu živih ili mrtvih ptica i odmah prepoznatljivih djelova ili derivata takvih ptica” (član 6). Odstupanje od ovog propisa je moguće samo za vrste na listi Aneksa III direktive, ukoliko su ptice ubijene na zakonit način. Aneks III se dijeli na tri dijela. Dio A daje listu vrsta za koje nije potrebna posebna dozvola, a dio B daje listu vrsta za koje je dozvoljena prodaja samo uz posebnu dozvolu i posle konsultacije sa Evropskom komisijom.

Među vrstama koje se trenutno love u Crnoj Gori postoji 9 vrsta za koje prodaja nije dozvoljena ni pod kojim uslovima (tj. one nisu na listi aneksa III): jarebica kamenjarka

(*Alectoris graeca* L.), patka čegrtuša (*Anas strepera* L.), divlji golub (*Columba livia* L.), siva vrana (*Corvus cornix* L.), prepelica (*Coturnix coturnix* L.), kreštalica, sojka (*Garulus glandarius* L.), svraka, čkraka (*Pica pica* L.), gugutka (*Streptopelia decaocto* F.) i grlica (*Streptopelia turtur* L.).

Nema ograničenja u pogledu trgovine trima vrstama (tj. onim sa liste dijela A Aneksa III): patka gluvara (*Anas platyrhynchos* L.), golub grivnjaš (*Columba palumbus* L.) i fazan (*Phasianus* sp.).

Ostatak vrsta koje se trenutno love u Crnoj Gori nalazi se na listi dijela B Aneksa III i prema tome njihova prodaja je dozvoljena samo uz posebnu dozvolu i konsultaciju sa Evropskom komisijom.

Kao što je ranije pomenuto, neophodno bi bilo izvršiti izmjene postojećeg Rješenja o stavljanju pod zaštitu pojedinih biljnih i životinjskih vrsta⁴⁷, koje bi na sveobuhvatan način popisalo vrste štice međunarodnim propisima i olakšalo primjenu u praksi. Primjer usklađenog ovakvog podzakonskog akta je Pravilnik o strogo zaštićenim vrstama⁴⁸ Republike Hrvatske, koji osim stručnog i domaćeg naziva vrste, te bioloških kategorija grupisanja taksona iznad tog nivoa, popisuje i nivo ugroženosti kao i pregled zaštićenosti međunarodnim sporazumima, odnosno EU zakonodavstvom. Osim ovog postoji i oznaka endemizma u onim slučajevima koji to jesu.

---

⁴⁷ Rješenje o stavljanju pod zaštitu pojedinih biljnih i životinjskih vrsta ("Sl. list RCG", br. 76/06)

⁴⁸ Pravilnik o strogo zaštićenim vrstama („Narodne novine“ broj 80/2013)

LITERATURA

- Brochet, A-L et al. - Preliminary assessment of the scope and scale of illegal killing and taking of birds in the Mediterranean, Review of illegal killing of birds in the Mediterranean, 2016
- Grumić S. - Geoprostorni nivo analize ekološkog kriminala - Bezbjednost - Policija - Građani, godina XII broj 3-4/16
- Koalicija 27 - Poglavlje 27 u Crnoj Gori Izvještaj iz sjenke, Podgorica, 2017
- Schneider-Jacoby, M., & Spangenberg, A.: Bird Hunting Along The Adriatic Flyway - an Assessment of Bird Hunting in Albania, Bosnia and Herzegovina, Croatia, Montenegro, Slovenia and Serbia, - In: Denac D., Schneider-Jacoby M., & Stumberger B. (eds.) Adriatic Flyway - closing tje gap in bird conservation. Euronatur, Radolfzell, pp. 32-51. , 2010
- Stojanović Z. - Komentar Krivičnog Zakonika Crne Gore, Podgorica, 2010
- Iković J. - Analiza krivičnopravne i prekršajnopravne zaštite životne sredine u Crnoj Gori, Podgorica, 2018
- Jerina K. i dr. - Procjena kvaliteta zakona o lovstvu u Crnoj Gori i preporuke za poboljšanja, Ljubljana, 2015
- Council Directive 79/409/EEC; 2009/147/EC
- Council Directive 92/43/EE
- Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora (Washington 1973; Bonn 1979)
- Convention on the Conservation of European Wildlife and Natural Habitats (Bern 1979).
- Convention on the Conservation of Migratory Species of Wild Animals (Bonn 1979).
- The African-Eurasian Migratory Waterbird Agreement (AEWA) (The Hague, 1996).
- Dokument sa uputstvima o lovstvu pod Direktivom Saveta 79/409/EEC o očuvanju divljih ptica "Direktiva o pticama" http://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/wildbirds/hunting/docs/hunting_guide_en.pdf
- Dokument o ključnim konceptima vezano za period reprodukcije i migracije lovnih ptičjih vrsta prije razmnožavanja u EU. http://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/wildbirds/hunting/key_concepts_en.htm
- Ustav Crne Gore (čl. 1, 23) ("Sl. list CG", br. 1/07 i 38/13 - Amandmani I-XVI)
- Krivični zakonik Crne Gore ("Sl. list RCG", br. 70/03, 13/04, 47/06 i "Sl. list CG", br. 40/08, 25/10, 32/11, 64/11 - dr z, 40/13, 56/13, 14/15 42/15 58/15 - dr z, 44/17 i 49/18.)
- Zakonik o krivičnom postupku („Sl. list CG” 57/09, 49/10, 47/14, 02/15, 35/15, 58/15 , 28/18)
- Zakon o zaštiti prirode ("Sl. list CG", br. 54/16 i 18/19 - dr z)
- Zakon o nacionalnim parkovima ("Sl. list CG", br. 28/14 u 39/16)

- Zakon o divljači i lovstvu (“Sl. list CG”, br. 52/08, 40/11 - dr z i 48/15)
- Zakon o zaštiti dobrobiti životinja (“Sl. list CG”, br. 14/08, 40/11 - dr z i 47/15)
- Zakon o slatkovodnom ribarstvu i akvakulturi (“Sl. list CG”, br. 17/18)
- Zakon o morskome ribarstvu i marikulturi (“Sl. list CG”, br. 56/09, 40/11 - dr p i 47/15)
- Rješenje o stavljanju pod zaštitu pojedinih biljnih i životinjskih vrsta (“Sl. list RCG”, br. 76/06)
- Pravilnik o lovnim sezonama (“Sl. list CG”, br. 34/09, 48/09 i 60/10)
- Pravilnik o službi čuvanja lovišta „Sl. list CG”, br. 30/09 i 14/16.
- Pravilnik o vrsti i jačini lovačkog oružja i minimalnom kalibru i jačini metka sa kojom je dozvoljeno loviti krupnu i sitnu divljač „Sl. list CG”, br. 76/09
- Pravilnik o obrascu potvrde o porijeklu divljači i njenih djelova “Sl. list CG”, br. 43/10
- Pravilnik o sadržaju i načinu vođenja centralne lovne evidencije “Sl. list CG”, br. 53/11
- Pravilnik o obrascima trofejnog lista i propratnice, njihovoj sadržini, načinu izdavanja, visini naknade za njihovo izdavanje i evidenciji „Sl. list CG”, br. 9/12 i 15/16
- Pravilnik o držanju divljači u ograđenom prostoru “Sl. list CG”, br. 58/12
- Pravilnik o cjenovniku za naknadu štete koju fizička i pravna lica pričine u lovištu bespravnom lovom ili na bilo koji drugi bespravan način “Sl. list CG”, br. 45/11
- Odluka o utvrđivanju lovnih područja “Sl. list CG”, br. 14/09
- Odluka o ustanovljavanju lovišta i osnivanju lovišta sa posebnom namjenom “Sl. list CG”, br. 62/10
- NACRT Zakona o izmjenama i dopunama zakona o divljači i lovstvu (<http://www.minpolj.gov.me/ResourceManager/FileDownload.aspx?rId=338714&rType=2>) (07/02/2019)
- Pravilnik o strogo zaštićenim vrstama („Narodne novine“ broj 80/2013)
- Podaci prikupljeni zahtjevima za slobodan pristup informacijama od Osnovnih sudova Crne Gore, Osnovnih državnih tužilaštava Crne Gore, Sudova za prekršaje i Sudskog savjeta, kao i informacije objavljene u godišnjim izvještajima i na veb-sajtovima portalima ovih državnih organa.

Misija CZIP-a je zaštita ptica i ostalih biljnih i životinjskih vrsta, njihovih staništa, monitoring biodiverziteta Crne Gore, edukacija građana, popularizacija naučnih istraživanja, kao i saradnja sa drugim organizacijama u zemlji i inostranstvu, koje se bave zaštitom prirode.

Vizija Centra je harmonija u odnosu između ljudi i prirode i ekonomski razvoj baziran na principima održivog korišćenja resursa.

CZIP je punopravni partner BirdLife International, koji predstavlja najveće globalno partnerstvo u oblasti zaštite ptica, njihovih staništa i globalnog biodiverziteta, koje ima članove u više od 120 država svijeta. Partneri okupljaju više od 10 miliona članova.

Aktivnost se realizuje u okviru sub-grant programa ENV.NET projekta: Finansijska podrška subgrant organizacijama za monitoring i zastupanje iz oblasti životne sredine i cirkularne ekonomije.

Ova publikacija izrađena je uz finansijsku podršku Evropske Unije. Stavovi izraženi u ovoj publikaciji isključiva su odgovornost Centra za zaštitu i proučavanje ptica i ne odražavaju stavove Evropske Unije.

Ministarstvo javne uprave

Stavovi izraženi u ovoj publikaciji isključiva su odgovornost NVO Centar za zaštitu i proučavanje ptica, i ne odražavaju stavove Ministarstva javne uprave.

Centar za zaštitu i proučavanje ptica - CZIP

Veliše Mugoše bb
81 000 Podgorica, Montenegro
czip@czip.me www.czip.me
+382 20 272 051

ISBN 978-9940-778-00-2

9 789940 778002 >